

# ПЕРАСТВАРЭННЕ 102-ГА ПСАЛЬМА Ў КАНТЭКСЦЕ ДУХОЎНАЙ ПАЭЗІІ РЫГОРА БАРАДУЛІНА

П. А. Давыдава

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, г. Мінск;*

*palinadavydava@gmail.com;*

*навук. кір. – Г. М. Бутырчык, канд. філал. навук, дац.*

Мэтай дадзенай працы з’яўляецца раскрыццё прынцыпаў перастварэння 102-га псалма ў зборніку Рыгора Барадуліна «Ксты». Творы Рыгора Барадуліна звязваюцца з класічным тэкстам псалма праз эпіграфы, падобныя вобразы і цытаванне.

**Ключавыя словы:** перастварэнне; псалм; класічны тэкст; Рыгор Барадулін.

Кніга духоўнай паэзіі Рыгора Барадуліна «Ксты» выйшла ў 2005 годзе, у 2006-ым годзе аўтар стаў намінантам на Нобелеўскую прэмію ў галіне літаратуры. Акрамя зборніка «Ксты», духоўная лірыка Рыгора Барадуліна прадстаўлена ў зборніках «Евангелле ад мамы» (1995), «Руны Перуновы» (2006), «Аніма» (2011).

Зборнік «Ксты» складаецца з шаснаццаці раздзелаў, якія аб’ядноўвае духоўная тэматыка. Шэраг раздзелаў прысвечаныя непасрэднаму пераасэнсаванню біблейскіх тэкстаў (напрыклад, раздзелы «Ружанец», «Псалмы Давідавы», «Дванаццаць біблейскіх баладаў», «Песня над Песнямі Саламонава», а таксама прысутнічаюць раздзелы з аўтарскімі творамі духоўнай тэматыкі (напрыклад, раздзелы «Босая зорка», «На ўскрайку вечнасці», «Нябёсы думаюць аблокамі», «Ахвярынкі» і г.д.).

Псалм – гэта старажытны жанр рэлігійнай лірыкі. Для яго структуры характэрныя асаблівае рытмічная арганізацыя і варыятыўнае выражэнне адной і той жа думкі па некалькі разоў, якія афармляюцца сінтаксічнымі паўторамі, лексічнай суаднесенасцю, сінаніміяй, антаніміяй. Па змесце псалмы ўяўляюць сабой зварот чалавека або цэлага народа да Бога. Псалмамі звычайна называюць песні, якія ўваходзяць у Псалтыр. Аўтарам Псалтыра царква лічыць цара Давіда [2, с. 829].

Паэтычная інтэрпрэтацыя псалмоў у еўрапейскай літаратуры з’яўляецца распаўсюджанай з’явай (Джон Мілтан, Джордж Герберт, Клеман Маро, Ян Каханоўскі, Ольбрыхт Карmanoўскі, Мікалай Языкоў). У беларускай літаратуры перастварэнні псалмоў рабіў Рыгор Барадулін (раздзел «Псалмы Давідавы» зборніка «Ксты»). Звернем увагу на перастварэнне 102-га псалма Рыгорам Барадуліным.

Літаратуразнаўца Л. Ф. Луцэвіч сцвярджае, што ў залежнасці ад успрымання аўтарам тэксту Псалтыры існуе некалькі характараў перастварэнняў:

1) арыентацыя на Псалтыр як на ўзорны тэкст (найбольшая дакладнасць і падобнасць да арыгіналу);

2) адносіны да псальма як да рэлігійнай крыніцы (захаваў агульнага пафасу, прысутнасць паэтычнага тлумачэння канкрэтных ідэй);

3) адносіны да псальма як да паэтычнага тэксту (найбольшая свабода ў інтэрпрэтацыі: фрагментарнае выкарыстанне крыніцы (рэдукцыя) [3].

Згодна з гэтай класіфікацыяй можна сцвярджаць, што перастварэнні Рыгора Барадуліна зробленыя праз адносіны да псальмоў як да паэтычных тэкстаў. У раздзеле «Псальмы Давідавы» прысутнічаюць два творы, эпіграфамі да якіх узятая суседняя вершы з 102-га псальма (102:15, 102:16): «Дні чалавечыя – як трава...»; «Пройдзе над ім вецер, і няма яго, // і мейсца ягонае ўжо не пазнае яго». Гэтыя творы можна аб'яднаць паводле агульнай тэмы чалавечага жыцця. Абодва перастварэнні адрозніваюцца па структурны ад класічнага жанру псальма: не маюць падзелу на вершы.

У вершы «А веку таго...» аўтар захоўвае вобраз травы, але пашырае яго значэнне: «Як восень, пажоўкне // Трава ад тугі» [1, с. 117]; «Згарыцца расе // Паўтарыцца красою» [1, с. 117]. У апошнім радку верша Рыгор Барадулін дадае ідэю аднаўлення і паўтарэння жыцця. Верш «Век чалавечы...» не мае яўна захаваных вобразаў з класічнага тэксту, аднак у канцы твора аўтар выкарыстоўвае цытату з эпіграфа: «Вецер дыхне – і няма, // І яго ўжо // Мейсца ягонае не пазнае» [1, с. 111]. Верш «А веку таго...» звязаны з класічным псальмом праз падобны вобраз, а верш «Век чалавечы...» – праз цытаванне тэксту арыгінала.

У творах Рыгора Барадуліна (у параўнанні з пратэкстам) вялікая колькасць метафар і параўнанняў, выразная алітарацыя: «ад касы да касы», «спяшаецца раскашавацца», «адскочыць атава спаткацца з касою», «успыхнуць зялёнааблочна стагі» (верш «А веку таго...»); «як снег на галінцы», «як помах крыла», «выпрастаць спіну труна памагла» (верш «Век чалавечы...»). Рыгор Барадулін надае перастварэнню больш вобразнасці.

Для вобразаў у вершах Рыгора Барадуліна характэрны нацыянальныя асаблівасці, напрыклад, каса, рунь, каласы, разлогі, лугі, стагі, раса, зёлкі, вежаць. Перастварэнне класічнага тэксту псальма з'яўляецца яго асэнсаваннем у нацыянальнай культуры.

Такім чынам, Рыгор Барадулін перастварае 102-гі псальм з гледзішча паэтычнага тэксту. Аўтар выкарыстоўвае фрагменты арыгінальнага тэксту, якія падае ў эпіграфіках. Перастварэнні звязаныя з класічным

тэкстам дзякуючы захаванню вобраза («А веку таго...») і цытаванню («Век чалавечы...»). Адметнымі рысамі твораў Рыгора Барадуліна з'яўляюцца пашырэнне вобразнасці, наданне новага сэнсу, нацыянальныя асаблівасці вобразаў.

#### **Бібліяграфічныя спасылкі**

1. *Барадулін, Р. І.* Ксты (2-е дапоўн. выд.) / Р. І. Барадулін. – Мн.: Рым.-катал. парафія св. Сымона і св. Алены, 2006. – 528 с.
2. *Гладкова, О. В.* Псалом / О. В. Гладкова // Литературная энциклопедия терминов и понятий / А. Н. Николюкин [и др.]; под ред. А. Н. Николюкина. – Институт научн. информации по общественным наукам РАН. – М.: НПК «Интелвак», 2001. – С. 829–830.
3. *Луцевич, Л. Ф.* Русская псалтырная поэзия: Стихотворные переложения псалмов XVIII в.: автореф. дис. доктора фил. наук: 10.01.01.; 17.02.04 / Л. Ф. Луцевич; Новгород. гос. ун-т им. Ярослава Мудрого. – Великий Новгород, 2002. – 36 с.